

СЕРВІСОНІМИ МІСТА ВІННИЦІ: ВІДОБРАЖЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ У МОВІ МІСЬКИХ НАЗВ

SERVICE NAMES OF THE CITY OF VINNITSIA: REFLECTION OF INFRASTRUCTURAL AND SOCIO-CULTURAL SPECIFICITY IN THE LANGUAGE OF CITY NAMES

Бортун К.О.,
orcid.org/0000-0003-1223-347X
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ

Міські назви, окрім своєї основної функції – називати та ідентифікувати об'єкти, виконують також важливу інформативну й описову функції. Сервісоніми, як підгрупа міських назв, що позначають місця надання послуг, особливо чітко відображають інфраструктурну та соціокультурну специфіку міста. Стаття присвячена вивченню специфічних лінгвістичних одиниць, що використовують для позначення різноманітних сервісів та послуг у місті Вінниця. Дослідження цієї теми передбачає аналіз мовної репрезентації сервісонімів, щоб виявити, як вони відображені на онімному рівні та яку інформацію вони несуть щодо характеру, особливостей та розвитку міста.

Робота має на меті розкриття зв'язків між мовними одиницями ергооб'єктів і реальними сервісами міста, а також вивчення впливу цих назв на сприйняття та ідентифікацію місцевої культури. Аналіз таких сервісонімів може сприяти кращому розумінню мовної карти міста, його соціокультурного середовища та інфраструктури, а також стимулювати подальшу паспортизацію цих онімних елементів. Вартим уваги вплив соціокультурних чинників на формування та вживання сервісонімів міста Вінниця.

Важливо зосередитися на тому, як відображена інфраструктурна та соціокультурна специфіка міста у мові його назв, а також як ці назви впливають на сприйняття та ідентифікацію місцевих мешканців. Дослідження таких сервісонімів допоможе розкрити зв'язок між мовними одиницями міських назв і реальними об'єктами, що вони позначають, сприяти кращому розумінню лінгвістичного ареалу міста та його життя.

Нами встановлено, що найпоширенішим підкласом сервісонімів ергонімікону м. Вінниця є заклади надання побутових послуг – 150 од., а найменш поширеними, з огляду на наші підрахунки, виступають розважальні комплекси – 14 од. Результати дослідження можуть бути використані для кращого розуміння інфраструктурної та соціокультурної специфіки міста Вінниця. І в подальшому стати базою для подальшого вивчення сервісонімів інших українських міст. Матеріали дослідження можуть бути використані в курсах з української мови, ономастики, соціолінгвістики.

Ключові слова: сервісоніми, ергонім, лінгвістичний маркер, ономастика, соціолінгвістика.

In addition to their main function of naming and identifying objects, city names also have an important informative and descriptive function. Service names, as a subgroup of city names denoting places of service provision, reflect the infrastructural and socio-cultural specificity of the city especially clearly. The article is devoted to the study of specific linguistic units used to denote various services in the city of Vinnytsia. The study of this topic involves the analysis of the linguistic representation of servisonims in order to identify how they are reflected at the onomastic level and what information they carry about the nature, peculiarities and development of the city of Vinnytsia.

The work aims to reveal the connection between the linguistic units of ergo-objects and real city services, as well as to study the impact of these names on the perception and identification of local culture. The analysis of such servisonims can contribute to a better understanding of the city's linguistic map, its socio-cultural environment and infrastructure, and stimulate further certification of these linguistic elements. The influence of socio-cultural factors on the formation and use of service names in Vinnytsia is worthy of attention.

It is important to consider how the infrastructural and socio-cultural specificity of a city is reflected in the language of its names, as well as how these names affect the perception and identification of local residents. The study of such servisonims will help to reveal the connection between the linguistic units of city names and the real objects they denote, and contribute to a better understanding of the linguistic area of the city and its life.

We have found that the most common subclass of servisonims in the Vinnytsia ergonymicon is consumer services institutions (150 units), and the least common, according to our calculations, are entertainment complexes (14 units). The results of the study can be used to better understand the infrastructural and socio-cultural specifics of the city of Vinnytsia. And in the future, it can become a basis for further study of the service names of other Ukrainian cities. The research materials can be used in courses on the Ukrainian language, onomastics, and sociolinguistics.

Key words: servisonyms, ergonym, linguistic marker, onomastics, sociolinguistics.

Постановка проблеми. Місто Вінниця – це не лише центральний адміністративний пункт регіону, але й важливий культурний, економічний та соціальний центр України, відомий своєю бага-

тошаровою історією та розмаїттям культурних традицій, Вінниця також характерна розвинутою мережею сервісів та інфраструктурою, призначеною для забезпечення потреб її мешканців.

У цьому контексті особливого значення набувають сервісоніми – назви вулиць, площ, будівель та інших об'єктів, які відображають сфери обслуговування та комфорту для місцевого населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Саме ергономікон є важливим важілем впливу, потужним вектором впливу на менталітет українців, адже несе у собі важливу інформацію про культурне, історичне та лінгвістичне багатства цих ергооб'єктів для сучасних досліджень. Про це свідчать наукові студії О. Белея, Ю. Деремнди, Б. Жматка, І. Ільченка, О. Дудки, О. Гурка, О. Куцика, М. Торчинський, М. Цілини тощо.

Дослідження сервісонімів міста Вінниці допоможе краще зрозуміти інфраструктурні та соціокультурні аспекти життя міста, а також виявити зв'язок між його історією, географією та сучасним розвитком ергонімів, зокрема у цьому вбачаємо *актуальність* нашої роботи.

Виклад основного матеріалу. Ономастика сьогодні має на меті вивчення загальних закономірностей розвитку ономастичних систем і структур різних мов. На думку С. Вербич найчастотнішими в україномовному вжитку є антропоніми, топоніми та ергоніми. Натомість невирішеним постає питання щодо статусу оніма загалом та ергоніма зокрема. Це зумовлює стрімкий розвиток ергономіки – науки про сегменти онімного простору: назви різнорідних об'єднань осіб у політично-фінансовій, науковій, освітній культурно-історичній, торговельно-виробничій, банківсько-фінансовій тощо, зокрема й у назвах закладів, організацій, закладів, підприємств тощо [5, с. 3].

Метою нашої роботи постає аналіз сервісонімів міста Вінниці, їх різноманітності, семантики та важливості для місцевого співтовариства. Вивчення цих назв допоможе нам краще зрозуміти інфраструктурну та соціокультурну картину міста Вінниці, а також виявити особливості його розвитку та тенденції у сфері обслуговування та комфорту для мешканців.

У нашій роботі сервісоніми міста Вінниці мають таку архітектоніку:

1. Лікувальні заклади:

а) лікарні: *Міська клінічна лікарня швидкої медичної допомоги, Міська клінічна лікарня №3, Вінницька обласна клінічна лікарня ім. М. І. Пирогова, Міська клінічна лікарня №2, Вінницька міська клінічна лікарня №1, Центр матері і дитини;*

б) поліклініки: *Обласна стоматологічна поліклініка, Міська дитяча поліклініка, Центр первинної медико-санітарної допомоги №2, Центр первинної медико-санітарної допомоги №1,*

Амбулаторія №1, Центр первинної медико-санітарної допомоги №4, Міська поліклініка №3;

в) лабораторії: *«Сінево», «Меділабс», Обласний лабораторний центр.*

2. Навчальні заклади:

а) заклади вищої освіти: *Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінницький національний технічний університет, Вінницький національний медичний університет імені Миколи Пирогова, Вінницька філія Одеської національної академії зв'язку, Вінницька філія Європейського університету, Вінницький національний аграрний університет, Вінницький соціально-економічний інститут ВМУРОЛ «Україна», Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, Вінницький фінансово-економічний університет, Донецький національний університет імені Василя Стуса;*

б) заклади надання середньої спеціальної освіти: *Вінницький транспортний коледж, Вінницький коледж економіки і підприємництва Тернопільського національного економічного університету, Вінницьке відділення Київського фінансово-економічного коледжу Національного університету державної податкової служби України, Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж, Вінницьке училище мистецтв і культури ім. Т. М. Леонтовича, Вінницьке вище професійне училище сфери послуг, Вінницьке вище професійне училище Департаменту поліції охорони, Вінницький коледж будівництва та архітектури Київського національного університету будівництва і архітектури, Вінницький коледж конструювання одягу, Вінницький коледж менеджменту, Вінницький коледж Національного університету харчових технологій, Вінницький коледж університету «Україна», Вінницький медичний коледж ім. акад. Д. К. Заболотного, Вінницький технічний коледж, Вінницький торговельно-економічний коледж, Економіко-технологічний коледж КІБІТ, Технологічно-промисловий коледж Вінницького національного аграрного університету;*

в) заклади надання початкової і середньої освіти: *Спеціалізована загальноосвітня школа I ступеня з поглибленим вивченням іноземних мов – гуманітарна гімназія №1 імені М. І. Пирогова, Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа I–III ступенів – гімназія №2 Вінницької міської ради, Загальноосвітня школа I–III ступенів №3 імені М. Коцюбинського Вінницької міської ради, Загальноосвітня школа I–III ступенів №4 імені Д. Менделєєва Вінницької*

міської ради, Загальноосвітня школа I–III ступенів №5, Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа I–III ступенів – гімназія №6 Вінницької міської ради, Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа I–II ступенів – ліцей №7 Вінницької міської ради, Фізико-математична гімназія №17 Вінницької міської ради, Вінницький технічний ліцей, Загальноосвітня школа I–III ступенів із спеціалізованими класами з поглибленим вивченням математики і фізики №34 Вінницької міської ради, Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа I–III ступенів – гуманітарно-естетичний колегіум №29 Вінницької міської ради;

г) заклади надання дошкільної освіти: ДНЗ №1 «Слов'яночка», ДНЗ №2 «Краплинка», ДНЗ №3 «Перлинка», ДНЗ №4 «Катруся», ДНЗ №5 «Казочка», ДНЗ №6 «Шоколадка», ДНЗ №7 «Подоланочка», ДНЗ №9 «Гвоздика», ДНЗ №10 «Калинка», ДНЗ №11 «Країна мрій», ДНЗ №13 «Ластівка», ДНЗ №14 «Дзвіночок», ДНЗ №16 «Бджілка», ДНЗ №17 «Колосок», ДНЗ №18 «Зірка», ДНЗ №19 «Дивограй», ДНЗ №21 «Оленка», ДНЗ №23 «Берізка», ДНЗ №24 «Вогник», ДНЗ №25 «Фіалка», ДНЗ №26 «Веселка», ДНЗ №27 «Дзвіночок», ДНЗ №28 «Незабудка», ДНЗ №29 «Золотий ключик», ДНЗ №30 «Світлячок», ДНЗ №31 «Сонечко», ДНЗ №34 «Ромашка», ДНЗ №35 «Віночок», ДНЗ №36 «Ластівка», ДНЗ №37 «Казочка», ДНЗ №38 «Журавлик», ДНЗ №39 «Теремок», ДНЗ №42 «Пролісок», ДНЗ №43 «Яструбок», ДНЗ №45 «Калинка», ДНЗ №46 «Соняшник», ДНЗ №47 «Струмочок», ДНЗ №50 «Райдуга», ДНЗ №61 «Голубка», ДНЗ №71 «Золота рибка»;

г) дослідні інститути: Вінницький науково-дослідний та проектний інститут землеустрою, Інститут будматеріалів, Український державний науково-дослідний інститут реабілітації інвалідів;

д) курси: «Гудзик» – курси крою та шиття, «МедЕстет» – курси косметичної косметології, «Реклама+» – курси комп'ютерного дизайну, «Арт Войлок» - курси фелтінга, «Селена» – курси астрології, Академія Денисенко – курси нарощування та розпису нігтів, Ательє «Оленка» – курси крою та шиття, Школа студія візажу та стилю «Колібри», Міжнародний навчальний центр «Vіta», «Lisa» – школа танців, «Invest» – курси невідкладної медичної допомоги, «Studio 21» – курси стиліста, фотошкола «Обрій», «Геліос» – центр розвитку персоналу.

3. Розважальні комплекси:

а) боулінг-клуби: «Анастасія», «Боулінг»;

б) нічні клуби: «Планета мода-бар», «Небесний зал», «Амагама», «Мілорд», «Н2О», «Феріде плаза», «Андеграунд»;

в) кінотеатри: «SmartСінема», Кінотеатр ім. М. Коцюбинського, «Родина», «Мир», «Дім».

4. Заклади харчування і споживання напоїв:

а) ресторани: «Сhісаgо», «Вінниця», «Львівська цукерня», «Тифліс», «Шанхай», «Прага», «Європа», «Меделін», «Ізюм», «Прованс», «Мед Поділля», «Анастасія», «Беатріче», «Смерека», «Кенгуру», «Лайм», «Модрина», «Діброва», «Бугай», «Кедр», «Діамант», «Престиж Холл», «Аurа», «Da Lucio», «Маfіа», «Drive club», «American Bar&Grill» – «АМВар», «Національ», «Ренесанс», «Лісова сторожка», «Версаль», «Шахерезада», «Ренесанс»;

б) кафе: «Хатамалята», «Піца-парк», «Віденська кава», «Венеція», «Рап Саке», «Львівська майстерня шоколаду», «Вінниця», «Тропіканка», «Тарта», «Бібліотека», «Арнем», «Солодка мрія», «Масай Мара», «Крепері де Парі», «Купецький двір», «Талісман», «Джем», «Бджілка», «Капризе», «Шарм», «Люблін», «Золоте руно», «Іскра»;

в) паби: «Пиво і блюз», «Королівський», «Royal pub», «Art Pub Beer & Blues», «Art-pub Beef-Eater», «River Pub», «Клевер-паб», «Гурман-паб АРС», «Нокаут ПАБ»;

г) їдальні: «Fashion їдальня», «Їдальня облдержадміністрації», «Політ», «Юність», «Муніципальна їдальня», «Столова».

5. Заклади надання побутових послуг:

а) страхові: «Уніка», «Крона», «Українська транспортна страхова компанія», «Українська пожежно-страхова компанія», «Провідна», «Українська страхова група», «Оранта», «Еталон», «ТАС», «Арсенал», «Княжа», «Аска», «Універсальна», «Перша страхова компанія», «Starlife»;

б) юридичні: Юридична фірма «ВАРУНА», ТОВ «Провідна юридична компанія «Гарант», «Юридичний центр Олександра Хейніса», «ПравоГруп», «Мартінс», «Аудит і право», «Якименко і партнери», «Адвокатська контора», «Вінницька обласна нотаріальна палата»;

в) фінансові: «ШвидкоГроші», «Аваль», «Ощадбанк», «Аркада», «Universal», «ОТП», «Альфа-банк», «Укргазбанк», «ВТБ», «ПУМБ», «БМ-Банк», «ВІЕС Банк», «Кредобанк», «ПриватБанк», «Промінвестбанк», «Укргазбанк», «Укресімбанк», «Укрсиббанк», «Кредобанк», «Мегабанк», «Сбербанк», «Гаскомбанк», «Укрсоцбанк», «Індустріалбанк»;

г) комунальні: Ековін, Вінницязеленбуд, Міськвітло, Вінницяміськтеплоенерго, Вінницяоблводоканал;

г) оренда/ продаж нерухомості: «Dom.Ria», «Альянс СВ», «Олімп», «Пересвіт», «Антей»;

д) будівельні: Вінницька будівельна компанія, Вінницябуд, ТОВ «Будмонтажпроект», Будівельний концерн «Поділля», Будівельна рада, Віндор, ВСЕ-БУД, ВКП «Спецстрой»;

е) ритуальні: Вінницька спеціалізована ритуальна служба, «Реквієм», «Граніт-СВ», «Скорбота», «Милосердя-В»;

є) рекламні: «НЕОдизайн», «Санні», «Бастіон», «РеклаМах», «Колорит», «Рост Медіа», «Абрис», «Рекламне титання», «Вінницька реклама», «Сич», «Гіпаніс», «PIA МЕДІА», «Вебхіт», «Вектор», «Місто», «Puzzle Studio Design»;

ж) поліграфічні: «Саміздат», Вінницька міська друкарня, «Ідеї успіху», «Брендкард», «Твори», «Паперівка», «Фотосвіт», «Мед», «Друк», «Енозіс», Вінницька обласна друкарня;

з) бібліотеки: Вінницька центральна міська бібліотека, Обласна бібліотека для юнацтва, Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека імені Тімірязєва, Бібліотека №21, Бібліотека №17, Бібліотека-філія №13 Вінницької міської ЦБС, Бібліотека №11 Вінницької міської ЦБС, Обласна наукова медична бібліотека, Вінницька обласна бібліотека для дітей ім. І. Франка;

и) готелі: Південний Буг», «Франція», «Оптіма», «Аристократ», «Розумні апартаменти», «Вінниця», «Марсен», «Фенікс», «Ідеал», «Гірські пагорби», «Хостел на Пестеля», «Катрін», «Гостьові апартаменти», «Дача», «Затишок», «Будинок сланцю», «Статус», «Гостинний двір», «Кардинал», «Урожай», «Жовтневий», «Страйк», «Товмед», «Панорама»,

«Версаль», «Поділля», «Вілла Венеція», «Вагнес», «Ритм», «Адмірал Нахімов», «Подільський двір»;

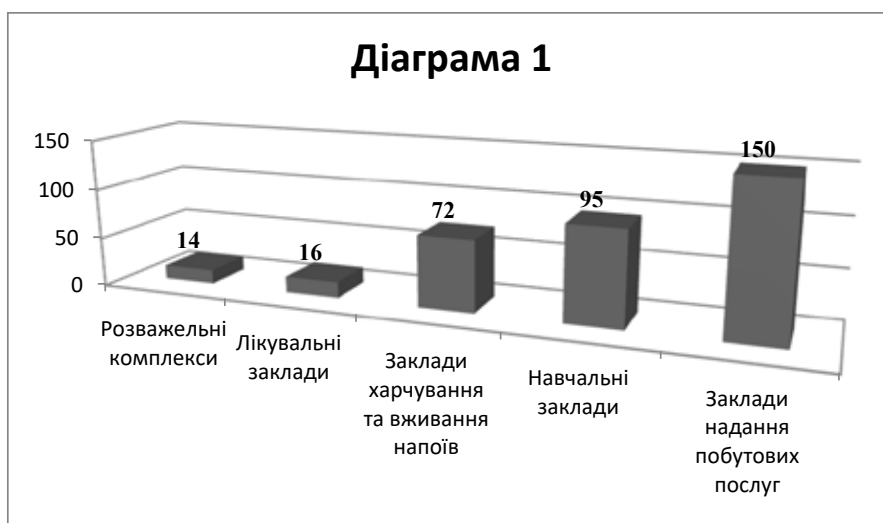
і) транспортні: Вінницька транспортна компанія, «Комфортний переїзд», «Оберіг плюс», «Весільний кортеж»;

ї) працевлаштування: «Visa Room», «Аріна», «Робота в Європі», «Uroland», «Імперія кадрів», «Євростатус», «Легальна робота в Польщі», «Ксіво».

Як свідчать наведені в діаграмі 1 результати, найпоширенішим підкласом сервісонімів ергономікону м. Вінниці є заклади надання побутових послуг – 150 од., а найменш поширеними, з огляду на наші підрахунки, виступають розважальні комплекси – 14 од.

Висновки. Фокус нашої уваги було спрямовано на аналіз та вивчення шарім сервісонімів міста Вінниці, щоб репрезентувати інфраструктуру та соціокультурне різноманіття цього класу ергонімів. Зібрана база є важливим кроком для подальших ономастичних студій у регіональному аспекті, соціолінгвістичних наукових досліджень задля вивчення мовлення сучасного міста.

Розглянута нами типологічна структура сервісонім м. Вінниця що ґрунтується на зазначених особливостях власних імен, дає змогу чіткіше й послідовно структурувати ергонімію сучасної Вінниччини. Однак і дотепер немає спільної визначеної нормативної бази для поділу цих одиниць на певні розряди, зокрема, особливості градації ергонімів за будовою, співвідношенням між структурними розрядами онімної лексики, саме в цьому ми й вбачаємо перспективу подальшого вивчення.

Діаграма 1

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бортун К.О. Структурні особливості асоціативного поля ергонімів міста Вінниці. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2022. № 56. С. 16–20. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.56.4>
2. Бортун К.О. Стилістичний потенціал емоційно-експресивної лексики у романах Дари Корній. Закарпатські філологічні студії. Вип. 21. Т. 1. 2022. С. 15–19. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.1.2>
3. Бортун К.О. Категорії імператива в сучасній українській мові. *Studia Philologica* (Філологічні студії) : зб. наук. праць. Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2017. Вип. 9. С. 60–66.
4. Бортун К.О. Форми спільної дії в українській мові як виразники імперативності. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія : Філологічні науки (мовознавство): зб. наук. праць. 2017. № 7. С. 20–23.
5. Бабій Ю. Б. Семантичний потенціал Миколаївського фірмонімікону. *Записки з українського мовознавства*. 2016. № 23. С. 3–8.
6. Белей О.О. Сучасна українська ергонімія (на матеріалі власних назв підприємств Закарпатської області): дис. канд. філ. наук. Львів. 2000. 209 с.
7. Вінтонів М., Бортун К. Структурно-семантичні типи та функції імперативних висловлень у публіцистичному й офіційно-діловому стилях. Київ: 2020. 201 с.
8. Вінтонів М., Вінтонів Т., Бортун К. Функційно-семантичне поле категорії імператива в публіцистичному дискурсі: проблеми визначення структури та опису. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 2020, 65(2), с. 425–437.
9. Дідур Ю.І. Семантичні гештальти асоціативного поля ергоніма Верховна Рада. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. 2014. № 42. С. 58–59.
10. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький : Авіст, 2008. 567 с.
11. Хрушкова О.А. Структура та функційне навантаження писемних носіїв інформації сучасного міста. дис. канд. філ. наук. Дніпро, 2016. 249 с.
12. Kuznetsov Y., Bortun K., Suran T., Pilash M., & Shkurko H. Comparación de la arquitectura del texto dialectal en ucraniano e inglés. *Apuntes Universitarios*, 13(1). 2023. <https://doi.org/10.17162/au.v13i1.1317>
13. Slipetska V., Bortun K., Zhylin M., Horlachova V., & Kosharnyi K. Structure and semantics of verbal means of expressing states of emotional tension in english publicistic texts. *Amazonia Investiga*, 12(67), 2023. 212–222. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.19>